

Revisiting Child Rearing Based on *Tayyib* (Wholesome) Acts Derived from the Quranic Discourse Structure

Fateme Baghersad^{1*} , Fateme Fayyaz²

1- Faculty of Educational Sciences and Islamic Psychology, University of Maaref of the Quran and Etrat Studies, Isfahan, Iran.

2- Department of Psychology, Women Research Center, Alzahra University, Tehran, Iran.

*Correspondence should be addressed to Ms. Fateme Baghersad; Email: F.baghersad1401@gmail.com

Article Info

Received: Apr 23, 2025

Received in revised form:

Jul 13, 2025

Accepted: Jul 26, 2025

Available Online: Mar 21, 2026

Keywords:

Child

Educational model

Fi'l (action)

Quranic discourse structure

Quranic growth system

Abstract

Background and Objective: The formation of human behavior and beliefs is rooted in the totality of experiences an individual accumulates throughout life. This process remains progressive until adulthood, passing through critical stages before personality becomes firmly established. Considering the Quranic concept of *growth* and the foundations of the Quranic growth system, this article examines the influence of parental actions on shaping children's behaviors. It demonstrates how the *tayyib* (wholesome) acts of parents can be internalized in a child's mind, fostering healthy and balanced conduct. Drawing upon the Quranic discourse structure, the *fi'l* (action) component was selected among the constituent elements of speech to formulate an educational model.

Methods: This qualitative research employed, in its first phase, description, analysis, and inference, along with a thorough review of sources within the Quranic growth system, to extract indicators of growth and developmental deficits related to the *fi'l* component in the learning process. In the second phase, these indicators were reviewed and validated using the *Elite Panel* method—a structured framework for collecting and confirming qualitative data from experts in specific fields, which helps reduce ambiguities in complex issues. In the present study, all ethical considerations were observed, and the authors reported no conflicts of interest.

Results: The study extracted indicators of child growth and developmental deficits concerning the *fi'l* component and proposed a three-stage educational model. The first stage involves *foundational modeling*, aimed at forming initial mental representations of *tayyib* acts. The second stage is *structuralizing Independence*, facilitating the transformation of internalized patterns into spontaneous behaviors. The third stage entails *systematic internalization* to solidify an internal value system and self-regulatory behaviors.

Conclusion: Studying the *fi'l* component based on the Quranic discourse structure functions not merely as a linguistic tool but as an educational and pedagogical element. Ultimately, it can serve as a basis for proposing a model to foster healthy child development, thereby helping to prevent the widespread occurrence of developmental deficiencies.

 <https://doi.org/10.22037/jrrh.v12i1.48162>

Please cite this article as: Baghersad F, Fayyaz F. Revisiting Child Rearing Based on *Tayyib* (Wholesome) Acts Derived from the Quranic Discourse Structure. Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat. 2026;12(1):43-61. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v12i1.48162>

Summary

Background and Objective

Children's behaviors in their early years are profoundly influenced by their parents' behavioral patterns. Since the formation of human behavior and beliefs is based on the experiences an individual accumulates throughout life, the developmental process continues until adulthood, passing through crucial stages before personality stabilizes. In psychology and general societal culture, the goal of development is enhancement of cognitive abilities, achieving biological balance, improving social relationships, and managing emotions. However, from the Quranic perspective, growth means progressing through innate stages within the framework of natural maturity. It is similar to receiving divine light, with the ultimate purpose of nearness to God, perfection, and attaining the status of *Khalifatullah* (God's vicegerent). Thus, unlike secular and conventional definitions of growth, the Holy Quran envisions a purpose for humanity that transcends material dimensions, considering material aspects merely as a means to achieve that higher purpose.

Children's behavior, as the foundation of personality and moral development in early life, is shaped by various factors, including heredity, environment, education, and modeling. Among these, parental behavioral patterns are one of the most critical sources of a child's learning. Developmental psychologists believe that children primarily acquire behavioral and emotional skills through observation and imitation. Religious texts also place significant emphasis on the quality and nature of human actions, as discourse (*kalam*) serves as a vital medium for education, upbringing, and influencing human beliefs and actions.

The development of speech (*kalam*) and its components is the most important aspect to consider in the first stage of Quranic developmental framework. After receiving speech, it is either stored within a person's cognitive structure or expressed in some form. This is particularly evident in children, who exhibit clear imitation. Naturally, the expressed speech is not necessarily identical to the received speech, but it is undoubtedly related, as humans have the free will to process and manifest it in their own way.

This study, based on the Quranic concept of growth and the foundations of the Quranic

developmental framework (4, 5), examines the influence of parents' actions on children's behavioral formation. It demonstrates how parents' virtuous actions (*af'al tayyibah*) can become ingrained in a child's mind, fostering healthy and balanced behaviors. Considering the Quranic discourse structure (*kalam*), the component of *action* (*f'il*) was selected for developing an educational model. From the Quranic perspective, *f'il tayyib* (virtuous action) refers to actions embedded in human life that possess qualities such as firmness, precision, courtesy, and discipline based on divine do's and don'ts.

Methods

This research is qualitative in nature. A key objective of qualitative research is to derive meaningful insights into a phenomenon. The study was conducted in three main stages: (1) deep familiarization with the research foundations, (2) extraction of indicators, and (3) formulation of an educational model.

In the first stage, the research method combined description, analysis, and inference. The researcher went beyond mere description, attempting to interpret the findings. This involved an in-depth review of literature on the Quranic developmental framework, library-based research, and interviews with authors in the field. Based on this, indicators for growth and developmental deficiencies in children concerning the *f'il* component were extracted, aligned with the Quranic discourse structure and developmental principles.

In the second stage, expert panel discussions were held to review, critique, and refine the research objectives, items, and indicators. The *Elite Panel* method is a qualitative research approach that relies on structured opinions and group consensus among specialists to address complex issues, predict trends, or evaluate policy options. It is particularly useful when quantitative data is insufficient or when issues are multidimensional. The panel in this study consisted of four psychologists from faculty members at the University of Tehran, Al-Zahra University, and Ferdowsi University of Mashhad, along with two Quranic scholars well-versed in the Quranic developmental framework.

In the final stage, after validating the indicators, an educational model was proposed, consisting of practical components and actions to guide children's understanding and application of *f'il*, ultimately leading them toward true growth.

Results

The *f'il* component in the Quranic discourse (*kalam*) generally refers to performing or abstaining from actions. In children, this initially occurs involuntarily (through imitation) and gradually becomes voluntary and deliberate, fostering independence. Additionally, every action or abstention inherently involves time, as worldly actions unfold within a temporal framework. Thus, *f'il* within the Quranic discourse structure can be examined from three perspectives: (1) performing or abstaining from actions (what should or should not be done), (2) understanding time (contexts for actions), and (3) performing actions in the past, present, and future.

This study extracted indicators of growth and developmental deficiencies in children regarding *f'il* across three domains: speech, expression, and verbal behavior. Based on this, a three-stage educational model was proposed:

1. Foundational Modeling: Establishing initial mental representations of virtuous actions (*af'al tayyibah*).
2. Structural Independence: Transforming internalized patterns into self-motivated behaviors.
3. Systematic Internalization: Stabilizing an internal value system and self-regulated behaviors.

Conclusion

Studying the *f'il* component based on the Quranic discourse structure (*kalam*) serves not only as a linguistic tool but also as an educational and instructional element. It enables the development of a model for nurturing healthy children, preventing widespread developmental deficiencies.

According to the Quranic developmental framework, parent-child relationships consist of a series of actions to which children are exposed from birth. Thus, actions play several roles in children's lives: understanding independence and self-efficacy, imitation and repetition, and enhancing understanding (the optimal) time for doing something.

If the progression of actions is correctly aligned with virtuous principles (*tayyibat*), children's behaviors will develop accordingly. However, deviations from this path can lead to disorders such as conduct disorder, oppositional defiant disorder, extreme stubbornness, etc., largely stemming from parenting behaviors. Therefore, the identified indicators can clarify the role of *f'il* in children's development, distinguish healthy from unhealthy behaviors, and provide

parents and educators with a strategic framework for refining their behavioral patterns.

Acknowledgements

We sincerely appreciate the esteemed professors who assisted and guided this research.

Funding

According to the authors, this research received no financial support and was written at the personal expense of the authors.

Conflict of interest

The authors reported no conflicts of interest regarding this study.

Authors' contribution

Drafting the article and developing the model based on research methodology: First author; Supervising, validating the research process, and verifying findings: Second author.

قراءة في تربية الطفل على أساس الأفعال الطيبة من منظور البنية الكلامية القرآنية

فاطمة باقرصاد^١، فاطمة فياض^٢

١- قسم علم النفس الإسلامي، كلية علم النفس والعلوم التربوية الإسلامية، جامعة القرآن والعقيدة، إصفهان، إيران.

٢- قسم علوم النفس والعلوم التربوية، مركز دراسات المرأة، جامعة الزهراء، طهران، إيران.

* المراسلات الموجهة إلى سيدة فاطمة باقرصاد؛ البريد الإلكتروني: F.baghersad1401@gmail.com

معلومات المادة

الوصول: ٢٥ شوال ١٤٤٦

وصول النص النهائي: ١٨ محرم ١٤٤٧

القبول: ١ صفر ١٤٤٧

النشر الإلكتروني: ١ شوال ١٤٤٧

الكلمات الرئيسية:

بنية الكلام في القرآن

الطفل

الفعل

منظومة النمو القرآنية

النموذج التربوي

الملخص

خلفية البحث وأهدافه: يتكوّن سلوك الإنسان وعقائده الإنسانية على أساس مجموعة من التجارب التي يكتسبها الفرد طوال حياته وتستمر هذه التجارب في النمو والتراكم حتى يبلغ الفرد مرحلة متقدمة من العمر وتشكّل ملامح شخصيته الأساسية. وعليه، فإنّ هذه الدراسة تسعى لفهم معنى النمو من منظور قرآني وعلى أسس ومبادئ قرآنية؛ كما تحاول دراسة تأثير أفعال الأيوين في تكوين سلوك الطفل وتنطرق إلى آلية تأثير أفعال الأيوين الطيبة على عقلية الطفل وترسيخها في عقلية وتعرّز لديه السلوك السليم وتساعد على السلوك المتوازن. ونظراً لبنية الكلام في القرآن، قام الباحثون بدراسة مكونات الكلام ومكونات الفعل لتقديم نموذج تربوي متكامل.

منهجية البحث: اعتمدت الدراسة على المنهج النوعي؛ إذ اعتمد الباحثون في الخطوة الأولى على ثلاثة مناهج وهي المنهج الوصفي، والمنهج التحليلي والمنهج الإستنباطي؛ بعد ذلك بدأ الباحثون بدراسة معنى النمو القرآني في منظومة منهجية واستخراج كل ما يتعلق بمعنى النمو ومعوقات التنمية الفردية في عملية التعلّم. وفي الخطوة الثانية قام الباحثون من خلال مجموعة النخبة، بدراسة المكونات والمؤشرات. مجموعة النخبة هي عبارة عن إطار منهج لجمع البيانات والتأكد من صحتها وجمع بيانات من المتخصصين في المجالات الخاصة لإزالة الغموض من القضايا المعقدة. يذكر أنه قد تمت مراعاة جميع الموارد الأخلاقية في هذا البحث وإضافة إلى ذلك فإنّ مؤلفي البحث لم يشيروا إلى أي تضارب في المصالح.

المعطيات: استخراج الباحثون في هذه الدراسة العوامل المؤثرة على النمو والعوائق التي تعيق تنمية الطفل في مجال مكونات الفعل؛ واقتروا نموذجاً تربوياً في ثلاثة مراحل. المرحلة الأولى التمهيد لنموذج بمهدف تكوين أول تمثيل عقلي من الأفعال الطيبة؛ والمرحلة الثانية التمهيد لإستقلال الطفل الشخصي بمهدف ترسيخ النماذج الأخلاقية في عقلية وبلورتها في سلوكه التلقائي؛ والمرحلة الثالثة تأصيل منهج للمنظومة القيمية المتأصلة والسلوك الأخلاقي.

الاستنتاج: إنّ دراسة مفهوم الفعل بناء على البنية الكلامية في القرآن الكريم ليست مجرد أداة لغوية فحسب وإنما بمثابة عنصر تربوي يعلّم الطفل آليات التعامل الصائب؛ لهذا يمكن تقديمه كنموذج تربوي سليم لتربية الطفل، لأنّ هذا يساعد على توقي التحديات ومواطن الضعف لدى الطفل وإزالة كل ما يمكن أن يحول دون تنمية الطفل.

يتم استناد المقالة على الترتيب التالي:

Baghersad F, Fayyaz F. Revisiting Child Rearing Based on *Tayyib* (Wholesome) Acts Derived from the Quranic Discourse Structure. Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat. 2026;12(1):43-61. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v12i1.48162>

بازخوانی تربیت کودک بر پایه افعال طیب مبتنی بر ساختار کلام از منظر قرآن

فاطمه باقرصاد^{۱*}، فاطمه فیاض^۲

۱- گروه روان‌شناسی اسلامی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی اسلامی، دانشگاه معارف قرآن و عترت، اصفهان، ایران.

۲- گروه روان‌شناسی و علوم تربیتی، پژوهشکده زنان، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران.

*مکاتبات خطاب به خانم فاطمه باقرصاد؛ رایانامه: F.baghersad1401@gmail.com

اطلاعات مقاله

دریافت: ۳ اردیبهشت ۱۴۰۴

دریافت متن نهایی: ۲۲ تیر ۱۴۰۴

پذیرش: ۴ مرداد ۱۴۰۴

نشر الکترونیکی: ۱ فروردین ۱۴۰۵

واژه‌های کلیدی:

الگوی تربیتی

ساختار کلام در قرآن

فعل

کودک

منظومه رشد قرآنی

چکیده

سابقه و هدف: شکل‌گیری رفتار و باورهای انسان مبتنی بر مجموعه تجربیاتی است که فرد در طول زندگی خود دریافت می‌کند و تا زمانی که به بزرگسالی نرسیده است، روندی رو به رشد دارد و مراحل مهمی را تا تثبیت شخصیت خود طی می‌نماید. این مقاله با در نظر گرفتن مفهوم قرآنی رشد و مبانی منظومه رشد قرآنی، به بررسی تأثیر افعال والدین بر شکل‌گیری رفتارهای کودکان پرداخته و نشان داده است که چگونه فعل‌های طیب والدین می‌تواند در ذهن کودک نهادینه شود و رفتارهای سالم و متعادل را در کودک پرورش دهد. با توجه به ساختار کلام در قرآن، از میان مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده کلام، مؤلفه فعل جهت تدوین یک الگوی تربیتی مطالعه شد.

روش کار: پژوهش حاضر از نوع تحقیقات کیفی است. در گام اول با به‌کارگیری سه روش توصیف، تحلیل و استنباط و همچنین مطالعه دقیق منابع منظومه رشد قرآنی، شاخص‌های رشد و نقص در رشد کودک در سیر یادگیری مؤلفه فعل استخراج شد. در گام دوم، با روش گروه نخبگان، شاخص‌ها بررسی و تأیید شد. گروه نخبگان چارچوبی ساختاریافته برای جمع‌آوری و تأیید داده‌های کیفی از متخصصان حوزه‌های خاص است که به کاهش ابهامات در مسائل پیچیده کمک می‌کنند. در این پژوهش همه اصول اخلاقی رعایت شده است و مؤلفان مقاله تضاد منافی گزارش نکرده‌اند.

یافته‌ها: در مطالعه حاضر ضمن استخراج شاخص‌های رشد و نقص رشد کودک در زمینه مؤلفه فعل، یک الگوی تربیتی در سه مرحله پیشنهاد گردید. مرحله اول پایه‌ریزی الگویی با هدف شکل‌گیری اولین بازنمایی‌های ذهنی از افعال طیب؛ دومین مرحله ساختارسازی استقلال در جهت تبدیل الگوهای درونی‌شده به رفتارهای خودانگیخته و مرحله سوم، درونی‌سازی نظام‌مند جهت تثبیت نظام ارزشی درونی و رفتارهای خودتنظیمی.

نتیجه‌گیری: مطالعه مؤلفه فعل بر مبنای ساختار کلام در قرآن نه تنها همچون ابزاری زبانی بلکه به‌عنوان عنصری تربیتی و تعلیمی عمل می‌کند که در نهایت می‌توان الگویی جهت پرورش کودکی سالم بر مبنای آن معرفی کرد تا زمینه‌ای برای پیشگیری از فراگیر شدن نواقص رشد فراهم شود.

استناد مقاله به این صورت است:

Baghersad F, Fayyaz F. Revisiting Child Rearing Based on *Tayyib* (Wholesome) Acts Derived from the Quranic Discourse Structure. Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat. 2026;12(1):43-61. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v12i1.48162>

مقدمه

مطالعات نظام‌مند دربارهٔ رشد کودک در اوایل قرن حاضر آغاز شده و هدف اصلی این پژوهش‌ها گردآوری اطلاعات توصیفی دربارهٔ رشد بهنجار بوده است (۱). در روان‌شناسی و فرهنگ عمومی در جامعه، هدف رشد ارتقای توان‌های شناختی، تعادل در امور زیستی، بهبود روابط اجتماعی و کنترل و مدیریت هیجانی است؛ اما رشد از منظر قرآن به معنای طی کردن مراتب فطری در بستر بلوغ طبیعی است. بنابراین، از جنس دریافت نور است و غایت آن قرب و کمال و رسیدن به مقام خلیفه الهی است. بر خلاف تعاریف علمی و عرفی از رشد، قرآن کریم غایتی فراتر از ابعاد مادی برای انسان در نظر دارد و ابعاد مادی بستر و ابزاری برای حاصل شدن آن است (۲). برخورداری از رشد دارای فرایندی تدریجی، مرحله‌ای و به هم پیوسته است. وجود مراتب رشد بر اساس مراحل زندگی انسان است. بدین ترتیب می‌توان برای رشد متناسب با مراحل مختلف زندگی، مراتب قائل شد (۳). هر مرحله ناظر به طی کردن مسیرها و انجام برنامه‌هایی مشخص است که باید در جهت شکوفایی استعدادها و به دست آوردن توانمندی پیش برود (۴).

بر اساس مبانی منظومهٔ رشد قرآنی، دوره‌های زندگی فردی و اجتماعی را می‌توان به چهار دسته تفکیک کرد که دورهٔ اول یا کودکی، مربوط به هفت سال اولیهٔ زندگی و آغاز تجربهٔ حسی، خیالی و وهمی است (۵). آنچه در تربیت و ادب الهی کودکان اهمیت دارد، بهره‌مندی از فطرت پاک و الهی آنان و جلوگیری از آسیب‌های احتمالی به آن است. فطرت گوهری است که خدا انسان را بر آن سرشته است و قدرت فهم خوبی‌ها و بدی‌ها را دارد و در هر دوره‌ای از رشد، قدرت شکوفایی خاص و متمایزی با دوره‌های دیگر رشد دارد. باور به حضور گوهر پاک فطرت در انسان از همان بدو تولد، روشنگر مسیر کلی تربیت در دوره‌های مختلف رشد خواهد بود. تربیت چیزی جز پرورش و شکوفا کردن فطرت نهادینه در وجود کودک نیست. غایت رشد در هفت سال اول، هدایت نطق (یعنی بروز درونیات، اعم از خیال، باور، تفکرات و امیال) و تعلیم کلام به گونه‌ای است که زمینهٔ رشد بهتر را در دوره‌های بعد فراهم سازد. نطقی که توان فرد را در تفکر تفصیلی و متمایز دیدن موضوعات فراهم کند و کلامی که قابلیت بیان درونیات را ایجاد می‌کند و زمینه‌ای برای شکل‌دهی به باورهای زیبا و توحیدی شود (۲).

رفتار کودکان به‌عنوان پایهٔ اصلی رشد شخصیت و اخلاق

در سال‌های اولیهٔ زندگی، تابع عوامل مختلفی از جمله وراثت، محیط، آموزش و الگوگیری است. از این میان، الگوهای رفتاری والدین یکی از مهم‌ترین منابع یادگیری کودک به شمار می‌رود. روان‌شناسان رشد بر این باورند که کودکان بیشتر از طریق مشاهده و تقلید، مهارت‌های رفتاری و هیجانی خود را می‌آموزند. در منابع دینی نیز تأکید ویژه‌ای بر کیفیت و نوع افعال انسان شده است و در حقیقت کلام واسطه‌ای مهم برای تعلیم و تربیت و تأثیر بر باورها و اعمال انسان است.

رشد کلام و مؤلفه‌های آن مهم‌ترین چشم‌اندازی است که از منظر منظومهٔ رشد قرآنی باید در دورهٔ اول مدنظر باشد (۴). کلام پس از دریافت در ساختار انسان یا به سمت ذخیره‌شدن می‌رود یا به شکلی از ارائه سوق می‌یابد. این موضوع در کودکان که تقلید در آنان واضح است، کاملاً نمایان است. طبیعی است محصول ارائهٔ کلام لزوماً همانند کلام دریافت‌شده نیست؛ ولی قطعاً با آن در ارتباط است؛ زیرا پس از دریافت کلام، انسان مختار است که با آن چه برخوردی داشته باشد و چگونه آن را از خود بروز دهد. دریافت کلام در دورهٔ اول رشد انسان منفعلانه و بر اساس رغبت است و کودک بر اساس تقلید و به‌صورت خودمختار آن را ارائه می‌دهد (۶). خوبی‌ها و بدی‌ها از طریق کلمه‌ها و کلام به کودکان منتقل می‌شود. کلام به‌عنوان ابزاری برای تعلیم در این دوره اهمیت فراوانی دارد. تعلیم و تزکیهٔ کودک از تولد تا هفت سالگی را می‌توان بر اساس نفوذ و تأثیر کلام و مؤلفه‌های تشکیل‌دهندهٔ آن به مراحل تفکیک کرد. یکی از این مراحل، شکل‌گیری و ایجاد گزاره‌های باوری پایه در کودک است که از طریق کلام و رفتار و کردار والدین، که از آن در ادبیات قرآن به فعل یاد می‌شود، به کودک منتقل می‌شود (۷). فعل به معنای انجام کار در بستر زمان است و فعل طیب^۱ فعلی است که محکم باشد و از اتقان لازم و کافی بهره‌مند باشد. یعنی به نحو مطلوب خود انجام شود؛ اگر قرار است با شتاب باشد، با شتاب؛ اگر قرار است با تأمل و حوصله انجام شود، همین‌طور باشد و به‌عبارتی خوب و درست و بجا و با پشتوانهٔ الهی باشد. به همین جهت، والدین به‌عنوان افرادی که دائماً فعل‌هایشان در معرض دید و توجه فرزندان است، باید به وجه آموزشی فعل توجه ویژه داشته باشند؛ زیرا کودک در زمان مواجهه با رویدادها و

^۱ طیب در لغت به معنای آن چیزی است که مطلوب و موافق فطرت باشد و هیچ‌گونه پلیدی در آن راه نداشته باشد. قابلیت نزول یافته که با ساختار فطری و حیات اخروی انسان تطابق دارد و به واسطهٔ استفادهٔ درست موجب تداوم و ارتقای بهره‌مندی انسان از حیات اخروی می‌شود و او را در جایگاه مراتب بالاتر قرار می‌دهد (۳).

که در این صورت دیگر به آن کلام گفته نمی‌شود و می‌توان از آن به قول تعبیر کرد که همان پیام‌های ثبت‌شده در فرد است که به شکل ابراز باورها خود را نشان می‌دهد و در انسان نقش آفرینی می‌کند و گاه به شکل رفتار، صفات و حتی به شکل گفتار خود را آشکار می‌کند (۶).

قول: قول بر هر قصد و اراده‌ای که اظهار می‌شود و نوعاً بر باوری استوار است، اطلاق می‌گردد. از میام سه توان ذکرشده، قول نقش واسطه را ایفا می‌کند، به نحوی که از سویی می‌تواند معلوم‌کننده نطق باشد و از سوی دیگر می‌تواند به کلام تبدیل شود (۷).

انسان از طفولیت در معرض انواع رفتارها و گفتارها قرار می‌گیرد؛ هر چند بسیاری از مواردی که انسان با آن روبه‌رو می‌شود در ظاهر از جنس کلام نیست، ولی به‌طور تکوینی طفل را در مواجهه با نوعی کلام قرار می‌دهد. این کلام محیطی و کلی که برگرفته از واکنش‌های اطرافیان (نطق)، باورها و اعتقادات آنان (قول) و گفت‌وگوهای آنان با کودک (کلام) است، ممکن است حق یا باطل یا ممزوجی از آن باشد (۶). متکلم با کلام مقاصد درونی خود (نطق) را بیان می‌کند و از این طریق، نطقی را در مخاطب برانگیخته می‌کند که بیان‌کننده درونیات مخاطب و واکنش او نسبت به رخدادی است. در این اظهار کلام، متکلم اعتقادات خود را در اختیار مخاطب قرار می‌دهد. بنابراین، در هر کلام بشری، علاوه بر کلام، نطق و قول متکلم و مخاطب نیز آشکار می‌شود. هر نطقی با حواس و هر قولی با باورهای درونی مرتبط است (۱۰). نهایت رشد در هفت سال اول، هدایت نطق و تعلیم کلام است (۲). در دوره اول رشد ابتدا نطق کودک قابل مشاهده است؛ در ادامه قول در او شکل می‌گیرد و در نهایت می‌تواند از کلام بهره‌مند شود.

بر اساس آنچه گفته شد، هدف کلی این پژوهش، استخراج الگوی تربیتی بر اساس شاخص‌های رشد کودک در سیر یادگیری و تحول مؤلفه فعل در کلام و پاسخ به سؤالات ذیل بود:

۱) شاخص‌های رشد یا نقص در رشد کودک در اثر هدایت‌یافتن یا هدایت‌نیافتن سیر یادگیری مؤلفه فعل، در نطق و قول و کلام کودک چیست؟

۲) الگوی تربیتی بر اساس این شاخص‌ها در حوزه فهم و یادگیری مؤلفه فعل، برای قرار دادن کودک در مسیر رشد حقیقی چیست؟

رفتارها فعلیت کارها و رفتارها را دریافت می‌کند و در عین توجه به موقعیت زمانی و مکانی و ایجاد خاطره در ذهن خود، تداعی از رفتارهای هر رویداد با آن موقعیت را در خود ذخیره خواهد کرد.

در هفت سال اول زندگی، از آنجایی که هنوز ساختارهای تحلیل، ارزیابی، انتزاع و تفکر به‌درستی شکل نگرفته است، نطق کودک به‌شدت تحت تأثیر تجارب و حواس خود قرار دارد. به عبارت دیگر، نطق کودک فشارشکنی از جنس تفکر و تحلیل ندارد و به‌راحتی به تحلیل‌های سطحی و ظاهری و غلط دست می‌یابد و واقعیت را تحریف می‌کند. مثلاً هر بلند حرف زدنی را نشانه ناراحتی فرد می‌داند. از دعوای والدین خود فکر می‌کند که او مقصر است یا خودش را موجودی بد و دوست‌نداشتنی می‌پندارد. به همین دلیل مواجهه کودک با صحنه‌های ترسناک، مشاجرات، گناهان و مناظر شهوت‌آلود اثرات عمیق و پایداری بر تصاویر ذهنی یا خیالات، گزاره‌ها، باورها و صفات برآمده از آنها خواهد گذاشت. بسیاری از آسیب‌ها و اختلالات دوران کودکی به تجارب ناخوشایند و خلاف طبع فطری بازمی‌گردد (۲).

یکی از ویژگی‌هایی که خداوند به موجودات عطا کرده، قدرت ابراز است (۸). برای برنامه‌ریزی درباره تعلیم در دوره اول رشد، لازم است سه نوع بروز انسان یعنی نطق و قول و کلام به‌صورت مجزا و سپس در ارتباط با هم مطالعه شود و به محدودیت‌ها و آسیب‌های وارد به هر یک نیز واقف بود (۹). نطق، کلام و قول کودک عوامل اصلی در چیدمان اصول و مهارت‌های تربیتی دوره اول رشد هستند و از ابزارها و دارایی‌های کودک‌اند که با محوریت قرار دادن طیبیات باید تأدید شوند و شکل گیرند (۲).

نطق: یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های انسان امکانی است که برای آشکار شدن درونیات خود دارد. به واسطه این امکان است که نیازها و باورهای فرد، خواسته یا ناخواسته ابراز می‌شود و در این وضعیت، فرد شناخته می‌شود (۶). بنابراین، به آشکار کردن آنچه در باطن است، نطق گفته می‌شود که در ابتدای زندگی آگاهانه نیست، سپس با گذشت زمان به‌تدریج نطق در انسان آگاهانه می‌شود و هر قدر آگاهی او نسبت به اطراف افزایش یابد، نطق او نیز توسعه می‌یابد (۹).

کلام: به‌معنای انتقال پیامی به مخاطب با تألیف کلمات و قصد مشخص است؛ بنابراین وسیله‌ای برای نطق محسوب می‌شود (۸). کلام به‌شکل گزاره در انسان استقرار می‌یابد و درواقع با حذف متکلم و مخاطب امکان ثبت و حفظ می‌یابد

روش کار

این پژوهش از نوع تحقیقات کیفی است. از مهم‌ترین اهداف یک پژوهش رسیدن به بینشی معنادار از پدیده است. پژوهش حاضر در سه گام اصلی صورت گرفته است: گام اول آشنایی عمیق محقق با مبانی پژوهش، گام دوم استخراج شاخص‌ها و گام سوم تدوین الگوی تربیتی.

در گام اول، روش تحقیق به‌کاررفته، آمیخته‌ای از سه روش توصیف، تحلیل و استنباط بود. در این رویکرد، پژوهشگر یک گام فراتر رفت و در تلاش بود به تفسیر آنچه که توصیف کرده است، بپردازد (۱۱). در این زمینه، ابتدا مطالعه و بررسی دقیق کتب مربوط به منظومهٔ رشد قرآنی و پژوهش‌های صورت‌گرفته به‌روش کتابخانه‌ای از این منابع و مصاحبه با نویسندگان آن، صورت گرفت. در ادامه بر اساس آنچه استنباط شد، شاخص‌هایی برای رشد و نقص رشد کودک در حوزهٔ فهم و یادگیری مؤلفهٔ فعل بر اساس ساختار کلام در قرآن و مبانی منظومهٔ رشد قرآنی، استخراج شد.

در گام دوم، طی جلساتی در قالب گروه‌های نخبگان^۱، ضمن بحث و بررسی در زمینهٔ اهداف پژوهش، گویه‌ها و شاخص‌های رشد و نقص رشد کودک بررسی، نقد و اصلاح شد. روش گروه نخبگان، پژوهش کیفی بود که از نظرات ساختاریافته و اجماع گروهی متخصصان برای حل مسائل پیچیده، پیش‌بینی روندها یا ارزیابی گزینه‌های سیاستی استفاده می‌کند. این روش به‌ویژه در مواردی که داده‌های کمی کافی وجود ندارد یا مسائل ماهیت چندبعدی دارد، به کار می‌رود (۱۲). گروه خبرگان در معنای عام، گروهی از صاحب‌نظران پدیدهٔ تحت مطالعه است. این روش هم به‌عنوان روش اصلی هم به‌صورت روش تکمیلی قابل استفاده است (۱۳). هدف گروه خبرگان ارائهٔ رویکردی انعطاف‌پذیر و محکم برای جلب ارزیابی‌های بی‌طرفانه از متخصصان یک حوزه است (۱۴). گروه خبرگان پژوهش حاضر متشکل از چهار تن از روان‌شناسان از اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های تهران، الزهرا (س) و فردوسی مشهد، به همراه دو تن از متخصصان علوم قرآنی که بر مبانی منظومهٔ رشد قرآنی تسلط دارند، بود.

در گام نهایی پس از اینکه گروه مذکور شاخص‌ها را تأیید کرد، یک الگو شامل مؤلفه‌های تربیتی و اقداماتی عملی جهت هدایت سیر فهم و به‌کارگیری مؤلفهٔ فعل و در ادامه قرار گرفتن کودک در مسیر رشد حقیقی تدوین و پیشنهاد شد.

یافته‌ها

مؤلفهٔ فعل در کلام به‌طور کلی ناظر به انجام یا ترک کار است، که در زندگی کودک ابتدا به‌صورت غیر ارادی (تقلیدی) و به‌تدریج به‌صورت ارادی و اختیاری جریان می‌یابد. این امر استقلال‌یافتن کودک را به همراه دارد. همچنین در ذات هر انجام یا ترک فعلی، زمان جریان دارد و هر کاری در حیات دنیوی در بستر زمان محقق می‌گردد؛ در اصل، زمان در قالب افعال معنا می‌یابد. بر این اساس، فعل در بستر کلام از سه زاویه قابل بررسی است: انجام‌دادن یا ندادن فعل (چه کارهایی انجام دادنی چه کارهایی انجام ندادنی است)، شناخت زمان (بسترهای وقوع افعال) و انجام‌دادن افعال در سه زمان گذشته، حال و آینده.

جهت‌دادن استفاده از فعل در کودک به‌عنوان یک اصل تربیتی می‌تواند نقش اثرگذاری در رشد او ایفا کند. کودک در طول زندگی خود، در اثر مشاهدهٔ رفتارهای والدین و شنیدن کلام آنان، همچنین طی تجربه‌های گوناگون در بسترهای مختلفی با افعال آشنا می‌شود و آنها را در کلام خود به کار می‌گیرد. اما آنچه در پس این به‌کارگیری لفظی در روند رشد حقیقی کودک حائز اهمیت است، میزان و کیفیت درک کودک از مفهوم زمان و آشناسدن و فراگیری افعال مختلف است که در ادامه آنها را تکرار خواهد کرد. بر این اساس، والدین در کلام و رفتار خود، که لازم است متناسب با سطح فهم کودک ارائه گردد، می‌توانند مراحل را به‌منظور جهت‌دهی روند یادگیری فعل در فرزند خود طی کنند تا در این زمینه او را در مسیر رشد حقیقی‌اش قرار دهند. در مقابل، بی‌توجهی به اثر مؤلفهٔ فعل و به‌عبارتی فهم و یادگیری نادرست این مؤلفه و انحراف این سیر از مسیر هدایت، کمبودهایی را در مسیر رشد کودک ایجاد خواهد کرد.

سیر جریان فراگیری فعل در کودک ضمن اینکه لازم است در جهت تأمین نیازهای واقعی او (نه آنچه نیاز کاذب محسوب می‌شود) قرار بگیرد، باید دربردارندهٔ عنصر امنیت نیز باشد، به‌گونه‌ای که افعال والدین تا جایی که ممکن است خالی از معصیت و نافرمانی خدا، خشونت و بی‌حرمتی نسبت به کودک باشد؛ همچنین باید این سیر به‌سمت ایجاد قداست و ارزشمندی زمان برای کودک پیش رود. این امر در ابتدا با ایجادکردن تمایز بین اوقاتی که کودک در طول روز طی می‌کند، قابل پیگیری است. بدین ترتیب کودک درمی‌یابد که

^۱expert panel

درباره چگونگی گذراندن زمان‌هایی که در اختیار دارد، آگاهانه تصمیم بگیرد و رفتار کند. اثرات این مرحله نمود کاملی در نطق و قول و کلام کودک دارد.

این روند ممکن است به دلیل غفلت والدین از مسیر درست منحرف شود و درنهایت سبب بی‌توجهی کودک به ارزشمندی زمان، بی‌تدبیری و بیهوده گذراندن عمر یا حتی در جهت باطل استفاده کردن آن گردد.

به این ترتیب بررسی این دو جهت در سیر یادگیری مؤلفه فعل در کودک، زمینه استخراج شاخص‌هایی را برای رشد یا نقص در رشد کودک فراهم می‌آورد. از آنجایی که ابعاد روانی کودک شامل جنبه‌های مختلفی است که هر کدام نقش مهمی در رشد و توسعه شخصیت او دارند، به‌منظور مشاهده، بررسی و ارزیابی دقیق و عمیق روند رشد در زمینه مؤلفه فعل در کلام، شاخص‌های رشد و نقص رشد در سه بُعد هیجانی - عاطفی، شناختی و رفتاری در کودک از یکدیگر تفکیک می‌گردد و در ساحت سه توان نطق، قول و کلام به‌عنوان سه توان رشدی او مطرح می‌گردد. هرچند در دوره اول رشد، این ابعاد به هم پیوسته هستند و هر کدام می‌توانند بر دیگری تأثیر بگذارند.

برخی زمان‌ها مناسب انجام‌دادن یا ندادن برخی امور است. پس از ایجاد این فهم، لازم است والدین کودک را به انجام امور با توجه به زمان مناسب سوق دهند. درنهایت و در امتداد این روند، کودک باید بتواند خود برای زمان‌هایی که در اختیار دارد، به‌شکل متمایزی تصمیم‌گیری داشته باشد و به‌صورتی ابتدایی به برنامه‌ریزی بپردازد.

بر این اساس، می‌توان در سه مرحله، سیر یادگیری و اثرگذاری مؤلفه فعل را بر رشد کودک در دوره اول رشد بررسی کرد. مرحله اول که شامل مواجهه کودک با رفتارها و افعال مختلف و تجربه آنها است، سبب یادگیری افعال توسط کودک می‌شود که اثرات آن در نطق کودک قابل مشاهده است. این سیر به‌تدریج در مرحله دوم به استقلال کودک در انجام کارهای متناسب با سن خود و به کشف برخی توانمندی‌ها می‌انجامد که گاهی با بیش‌برآورد این توان‌ها نیز همراه است و ممکن است کودک اقدام به کارهایی کند که در حد توانش نیست. اثرات این مرحله در نطق و قول کودک قابل پیگیری است. نهایتاً در مرحله سوم کودک می‌تواند نسبت میزان توانمندی‌های خود را با افعال مختلف بسنجد (فهمی مبتنی بر واقعیت از توانمندی‌هایی که دارد) و بر طبق این سنجش، رفتارهایی را انتخاب کند و دست به عمل بزند؛ نیز

جدول (۱) شاخص‌های رشد و نقص رشد در مؤلفه فعل

مراحل	نوع شاخص	رشد	نقص رشد
۱	شاخص نطقی	- بروز آرامش - تکرار افعال طیب - واکنش مثبت به افعال طیب - خاموشی سریع رفتارهای غیرطیب - ابراز اشتیاق به مناسبات معنوی	- بروزات منفی رفتاری - تکرار رفتارهای نامطلوب - ابراز تمایل به امور غیرطیب - بروز بی‌تفاوتی نسبت به مناسبات معنوی و دینی
	شاخص نطقی	- ابراز علاقه به انجام امور طیب - ابراز تمایل به حضور در اماکن مقدس و طیب - ابراز واکنش‌های مثبت در محیط‌های طیب	- ابراز انزجار و گریز از امور طیب - بروز واکنش‌های اجتنابی برای حضور در اماکن مقدس
۲	شاخص قولی	- تمایل به استقلال در انجام کارهای شخصی - نمایان شدن احساس خودکارآمدی و کفایت - شناخت توانایی‌های متنوع خود - میل به قاعده‌مندی - شناخت از مناسبت‌های خاص در حد تجربیات - توان ارتباطی بین رویدادها و زمان وقوع آنها - توان شناسایی رویدادها بر اساس زمان‌بندی - رعایت حریم‌های شخصی در تعاملات اجتماعی - انعطاف‌پذیری در مواجهه با محدودیت	- وابستگی در انجام کارهای شخصی با وجود توانایی - کشف‌نکردن و نشناختن توانایی‌های متنوع خود - ادراک همراهی افعال طیب با غیرطیب - نداشتن توان تمایز بین رفتارهای طیب و غیرطیب - ناتوانی در انجام مستقل رفتارهای طیب - نداشتن توان ایجاد تمایز بین شب و روز و امور مربوط به آن - درک‌نکردن مناسبت‌های خاص - تمایل به رفتارهای غیرطیب به اشتباه به‌عنوان رفتار طیب - سرسختی در مواجهه با محرومیت‌ها - کم‌طاقتی و بی‌تابی کودک در ناکامی‌ها

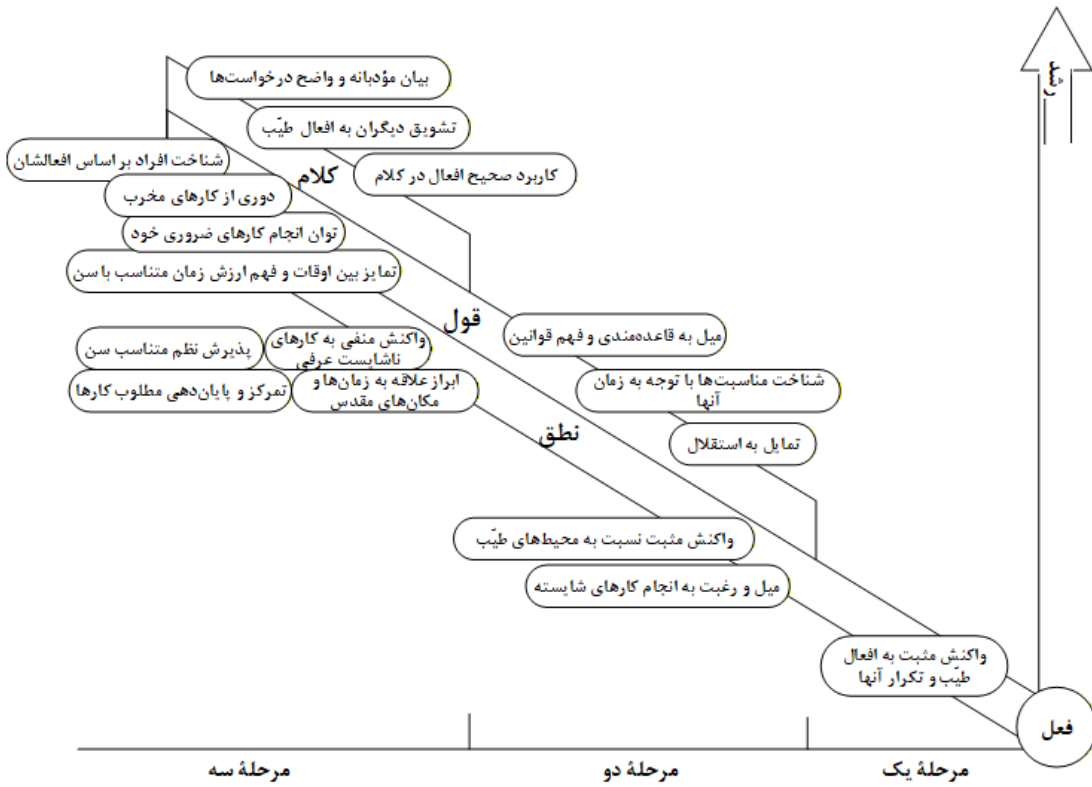
مراحل	نوع شاخص	رشد	نقص رشد
	شاخص نطقی	- ابراز رضایت از عملکرد خوب خود - ابراز تمایل به انجام افعال متناسب با زمان روز و شب - اقدام به جلب توجه مثبت با انجام امور طیب - پذیرش برنامه‌ریزی و نظم والدین - ابراز اشتیاق خودانگیزه به امور مذهبی و اماکن مقدس - بروز ابتکار عمل در انجام افعال طیب - پایان‌دهی مناسب کارها - دقت و تمرکز در انجام امور	- ابراز نارضایتی از کارهای مستقل - ابراز بی‌میلی به نظم و چارچوب - ابراز تمایل به مکان‌های نامناسب - آغازگری رفتارهای نامناسب - بروز آشفتگی و بی‌قراری - نیمه‌کاره گذاشتن امور - زمان‌بندی نامناسب انجام کارها - بی‌دقتی در انجام امور - کمبود مهارت‌های متناسب با سن
۳	شاخص قولی	- شناسایی و بهره‌گیری از توانمندی‌های متنوع - درک تمایز روز و شب و امور مربوط به آن - اعتماد به گفتار دیگران به دلیل تجربیات صادقانه - انجام ارادی امور طیب - توانایی زمان‌بندی و برنامه‌ریزی کارها - استدلال‌آوری برای رفتارهای خود - شناخت فعالیت‌های زمان‌مند - درک تمایز روزهای هفته بر اساس فعالیت‌ها - درک آداب و قوانین - جرئت و اعتماد به نفس در کارهای امن - شناسایی افراد از طریق رفتارهای نیکشان	- ناآگاهی از توانمندی‌ها - بی‌اعتمادی به دیگران - کمبود اعتماد به نفس - رفتار نامتناسب با سن - دلیل‌تراشی برای اشتباه‌ها - نشناختن روزهای هفته بر اساس امور مخصوص هر کدام - ناآگاهی از برنامهٔ هفتگی - درک نکردن آداب و قوانین - انجام کارهای خطرناک - قضاوت افراد بر اساس رفتارهای منفی
	شاخص کلامی	- بیان صحیح زمان‌های فعل - بیان توصیف دیگران بر اساس شاخص‌های رفتاری - تشویق دیگران به کارهای نیک - همکاری و مشارکت در فعالیت‌های مثبت - بیان تذکر محترمانه در صورت رعایت نکردن قوانین - بیان واضح درخواست‌ها و نیازها - بازگویی خاطرات اماکن مقدس - گفتار آرام و متین با دیگران	- استفادهٔ نادرست از زمان افعال - مشکل در بیان منظور - بیان توصیف دیگران با ویژگی‌های منفی - تشویق دیگران به رفتارهای نامناسب - مشکل در بیان درخواست‌ها - ضعف در بازگویی خاطرات - توجیه رفتارهای نامناسب - پرخاشگری در گفتار - زورگویی در گفتار

جدول ۲) شرح گویه‌های رشد کودک در نتیجهٔ سیر مثبت و شاخص‌های نقص رشد کودک در نتیجهٔ سیر منفی فهم افعال

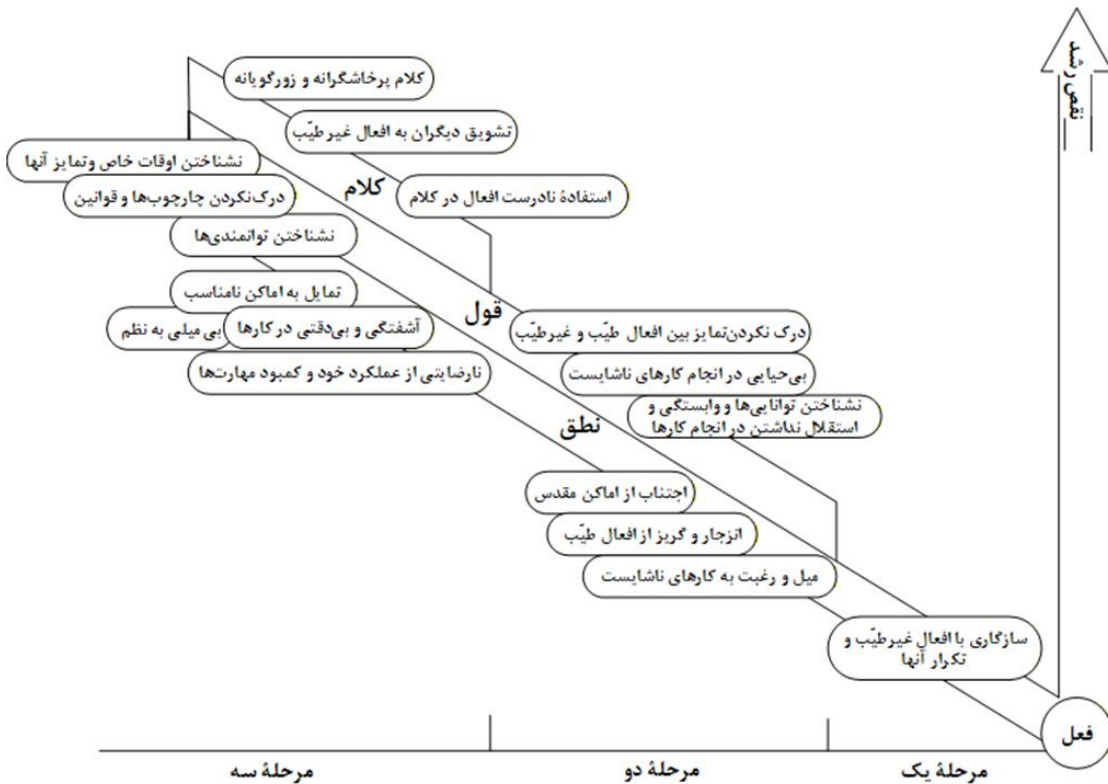
مراحل	توان‌های	گویه‌های نمایان‌گر رشد	گویه‌های نمایان‌گر نواقص رشد
تحول فعل در کودک	رشدی کودک		
مرحلهٔ اول مواجهه با رویدادها و یادگیری افعال	نطق	- کودک در اثر انس با افعال طیب والدین (مانند خوش‌رفتاری، کلام با لحن زیبا، نماز و قرآن خواندن و...) آرام است و بی‌قراری ندارد. - چون دائماً شاهد افعال طیب والدین خود است، آنها را تکرار می‌کند. - در مواجهه با افعال طیب واکنش مثبت نشان می‌دهد. - در مواجهه با افعال غیرطیب، آنها را به‌صورت مداوم به کار نمی‌برد (رفتار غیرطیب کودک زود خاموش می‌شود و تکرار نمی‌شود) - نسبت به اوقات و مناسبات معنوی و دینی از خود	- نسبت به افعال غیرطیب والدین بروزات رفتاری متعددی در کودک (مانند جیغ‌زدن، منزوی شدن و مضطرب شدن) قابل مشاهده است. - بر اساس افعال غیرطیبی که شاهد آنها است، رویدادها و کارهای جدید نامطلوب را کشف می‌کند و آنها را تکرار می‌کند (مثلاً دادزدن را می‌بیند، یاد می‌گیرد و تکرار می‌کند) - به‌دلیل آشنایی و انس با امور غیرطیب به انجام آنها علاقه و تمایل دارد. - نسبت به اوقات و مناسبات معنوی و دینی بی‌تفاوت یا بی‌علاقه است.

مراحل تحول فعل در کودک	توان‌های رشدی کودک	گویه‌های نمایان‌گر رشد	گویه‌های نمایان‌گر نواقص رشد
		ذوق و علاقه و اشتیاق نشان می‌دهد.	
	نطق	<ul style="list-style-type: none"> - کودک امور طیب (مثل نماز خواندن والدین) را دوست دارد، چون با اتفاقات خوشایندی (مانند نوازش یا نگاه محبت‌آمیز والدین) هم‌زمان رخ می‌دهد است. - حضور، بودن و ماندن در اماکن طیب (مثل حرم امامان و مسجد) را دوست دارد. - در مکان‌های طیب به‌دلیل اینکه شاهد رفتارهای خوشایندی بوده است، واکنش‌های مثبتی نشان می‌دهد (مثلاً نشاط دارد). 	<ul style="list-style-type: none"> - کودک به‌دلیل هم‌زمانی امور طیب با رویدادهای ناخوشایند، از کارهای طیب‌گریزان و زده است (مثلاً پدر بعد از نمازش، به هر دلیلی سر کودک فریاد کشیده است، کودک نسبت به فعل نماز خواندن حس خوبی ندارد) - به اماکن طیب علاقه‌ای ندارد و از رفتن و ماندن در آنجا اجتناب می‌کند، چون در آن اماکن تجربه‌های ناخوشایندی دارد (مثلاً نمازگزاران با او در مسجد رفتار تندی کردند).
مرحلهٔ دوم استقلال در انجام کارها و شناخت توانمندی‌ها	قول	<ul style="list-style-type: none"> - کودک تمایل به انجام کارهای شخصی خود به‌صورت مستقل دارد و گاهی به شیوه‌های مختلف ابراز می‌کند که نیاز به کمک دیگران ندارد (به‌دلیل وجود احساس کفایت و خودکارآمدی). - به‌دلیل بسترسازی والدین جهت تجربه‌های گوناگون، توانایی خود را در انجام کارهای متنوع کشف می‌کند و آنها را انجام می‌دهد. - به‌دلیل قاعده‌مندی والدین در افعال و کارهایشان، میل به قاعده‌مندی در کودک ایجاد می‌شود و رفتارهای او چارچوب دارد. - اوقات متمایزی را در حد تجربیات خود می‌شناسد (مثلاً روز عید غدیر و نوروز). - بین رویدادهایی که تجربه کرده با زمان‌هایی که با آنها رخ داده است، ربط برقرار می‌کند. - رویدادها را با زمان‌هایی که در آن رخ داده است، می‌شناسد. - در ارتباط با دیگران حریم‌هایی را در حد سن خود حفظ می‌کند (برای انجام کارها اجازه می‌گیرد یا هنگام ورود به اتاق در می‌زند). - در مقابل نه شنیدن یا محروم شدن منعطف است. 	<ul style="list-style-type: none"> - کودک حتی از انجام کارهایی که از پس آنها برمی‌آید، امتناع می‌کند و به دیگران وابسته است. - امور متنوع و مختلف را یاد نگرفته و توانایی خود را در انجام افعال متعدد کشف نکرده است. - شرط انجام رفتارهای طیب را در انجام رفتارهای غیرطیب درک کرده است (مثلاً غذا نمی‌خورد مگر اینکه در حال تماشای تلویزیون باشد). - به‌دلیل مواجهه با هم‌زمان انجام گرفتن رفتارهای طیب و غیرطیب، تمایزی بین آنها قائل نیست. - به‌دلیل مواجهه با هم‌زمان انجام گرفتن رفتارهای طیب و غیرطیب، از انجام مستقل رفتار طیب ناتوان است. - شب و روز و امور مختص به هر کدام تمایز خاصی برای کودک ندارد. - تفاوتی برای زمان‌های خاص و مناسبت‌ها در ادراک کودک شکل نگرفته است؛ در نتیجه واکنش متمایزی در آن اوقات ندارد. - رفتارهای غیرطیب را طیب می‌شناسد و به انجام آنها تمایل دارد. - در مقابل محرومیت‌ها از خود سرسختی نشان می‌دهد. - در ناکامی‌ها کم‌طاقت و بی‌تاب است.
مرحلهٔ سوم محاسبه بر توان خود در انجام امور	نطق	<ul style="list-style-type: none"> - کودک از عملکرد خوب خود راضی و خشنود است و آن را ابراز می‌کند. - بر اساس تمایزی که از روز و شب درک کرده است، تمایل خود را نسبت به انجام افعال مخصوص هر کدام نشان می‌دهد. - توجه دیگران را با انجام امور مطلوب و طیب به خود جلب می‌کند. - از برنامه داشتن و تنظیم کارهایش توسط والدین استقبال می‌کند و پذیرش آن را دارد. - نسبت به انجام امور مطلوب و شرکت در مراسم مذهبی یا حضور در اماکن مقدس از خود تمایل و اشتیاق نشان می‌دهد. - به‌صورت خودخواسته و آگاهانه، شروع‌کنندهٔ افعال طیب است. 	<ul style="list-style-type: none"> - واکنش‌های کودک نشان‌دهندهٔ نارضایتی او نسبت به کارهایی است که مستقلاً انجام داده است. - هیچ تمایلی به منظم‌بودن و چارچوب‌داشتن کارهای روزمره‌اش نشان نمی‌دهد. - نسبت به حضور در مکان‌های نامناسب از خود تمایل و اشتیاق نشان می‌دهد. - به‌صورت خودخواسته و آگاهانه، شروع‌کنندهٔ افعال غیرطیب است. - در کارهای کودک آشفتگی و بی‌نظمی دیده می‌شود و بی‌قرار است. - کارهایش اغلب نیمه‌تمام می‌ماند یا سمبل می‌کند. - انجام کارهایش در میزان زمان متناسب انجام نمی‌گیرد (سریع انجام می‌دهد یا طول می‌کشد) - کارها را بدون تمرکز و دقت انجام می‌دهد.

مراحل تحول فعل در کودک	توان‌های رشدی کودک	گویه‌های نمایان‌گر رشد	گویه‌های نمایان‌گر نواقص رشد
		<ul style="list-style-type: none"> - کارهایش را به‌درستی به پایان می‌برد. - در انجام کارها دقت و تمرکز کافی دارد. 	
		<ul style="list-style-type: none"> - کودک به توانمندی خود در انجام تنوعی از کارها پی می‌برد و به انجام آنها اقدام می‌کند. - به‌دلیل توجه والدین به تمایز اوقات و امور، تفاوت روز و شب را درک می‌کند و امور مخصوص هر کدام را می‌داند. - گفته‌های دیگران را باور می‌کند، چون از والدین خود دروغ و بدعه‌دی ندیده است. - کودک به‌صورت ارادی امور طیب را انجام می‌دهد. - توان ایجاد تمایز بین وقت کارها را دارد. - می‌تواند برای کارهای خود دلیل بیاورد. - تنوعی از امور را با زمان‌های مخصوص انجامشان می‌شناسد. - روزهای هفته را با کارهای متفاوت آنها تمایز می‌دهد. - آداب و قوانین را می‌فهمد. - در انجام کارهای امن و بدون ضرر جسارت و اعتماد به نفس دارد. - افراد را با افعال طیبشان می‌شناسد. 	<ul style="list-style-type: none"> - کودک به نسبت سنش مهارت‌های کمی دارد. - به نسبت سنش شناختی بر توانمندی‌هایش ندارد. - به دیگران بی‌اعتماد است و حرف آنان را باور ندارد، زیرا اکثراً از والدین خود بدقولی و خلف وعده دیده یا دروغ شنیده است. - دچار کمبود اعتماد به خود است. - در برخورد با رویدادها شیوهٔ برخورد متناسب با سنش ندارد (مثلاً چون شاهد اضطراب و سراسیمگی مادر هنگام پذیرایی از مهمان بوده است، او نیز در این موقعیت مضطرب می‌شود). - برای کارهای اشتباه خود دلیل تراشی می‌کند. - کودک در تشخیص زمان مناسب انجام امور دچار چالش و گاهی اشتباه است (مثلاً روزهای هفته را بر اساس امور مخصوص هر کدام نمی‌شناسد). - فهم کامل و درستی از آداب و قوانین ندارد و خود را ملزم به انجام آنها نمی‌داند. - کارهای خطرناک یا نادرست را با جسارت انجام می‌دهد. - شناخت کودک از افراد بر اساس افعال غیرطیب آنان است.
قول			
		<ul style="list-style-type: none"> - کودک زمان گذشته، حال و آینده را در افعال به‌درستی به کار می‌برد. - می‌تواند دیگران را با شاخصی از کارهایشان توصیف کند (مثلاً دوست بابا که همیشه با من شوخی می‌کند). - در کلام خود دیگران (مثلاً خواهر و برادر یا دوستانش) را به امور طیب تشویق می‌کند یا سوق می‌دهد. - با دیگران (مثلاً دوستانش) در کارهای خوب مشارکت و همراهی می‌کند. - به‌دلیل شناخت رفتارهای خوب و بد و آداب یا قوانین، در صورت رعایت‌نکردن آنها به دیگران با برخوردی مطلوب تذکر می‌دهد. - منظور خود را در درخواست انجام کارها به‌خوبی به دیگران تفهیم می‌کند. - توانایی بازگویی خاطرات مختلفی را از مکان‌های متعدد و مقدس دارد. - کلامش با دیگران آرام و متین است. 	<ul style="list-style-type: none"> - کودک زمان خود نادرست به کار می‌برد. - توانایی به‌کارگیری فعل مناسب در کلامش را برای بیان کامل منظور خود ندارد. - افراد را با افعال غیرطیبشان توصیف می‌کند (مثلاً دوستم که در دعوا همیشه برنده می‌شود). - در کلام خود دیگران (مثلاً خواهر و برادر یا دوستانش) را به کارهای نامناسب و نامربوط تشویق می‌کند یا سوق می‌دهد. - توانایی تفهیم کامل منظور خود را به دیگران در درخواست انجام کارها ندارد. - نمی‌تواند به‌خوبی خاطرات خود را دربارهٔ اماکن و مناسبات مختلفی که تجربه کرده است، برای دیگران توصیف کند. - با کلام خود برای افعال غیرطیبش دلیل تراشی می‌کند و توجیه می‌آورد. - در کلامش پرخاشگری دارد. - در کلامش زورگویی دارد.
کلام			

نمودار (۱) مؤلفه‌های رشد فعل در کودک

نمودار (۲) مؤلفه‌های نقص رشد فعل در کودک

اجزای الگوی تربیتی مبتنی بر تحول مؤلفهٔ فعل در کلام
بر اساس آنچه به‌عنوان شاخص‌های رشد و نقص در رشد کودک بیان شد، می‌توان جهت هدایت فهم کودک در حوزهٔ مؤلفهٔ فعل برای والدین، اقداماتی عملیاتی را تنظیم و بیان کرد

که سبب قرار گرفتن کودک در مسیر حقیقی رشد در این زمینه گردد. بدین ترتیب در مرحلهٔ اول جهت پایه‌ریزی این الگو، اقدامات زیر با هدف شکل‌گیری اولین بازنمایی‌های ذهنی از افعال طیب در کودک پیشنهاد می‌گردد:

جدول ۳) مؤلفه‌های تربیتی و اقدامات عملی مرحلهٔ اول الگوی تربیتی بر مبنای هدایت فهم فعل

مؤلفهٔ تربیتی	اقدامات عملی
الگودهی یکپارچه	همانگی کامل بین گفتار و رفتار والدین نمایش افعال طیب در موقعیت‌های متنوع رویارویی و مواجههٔ پرتکرار فرزند با افراد معتقد و دارای باورهای حقیقی
پالایش محیطی	حذف محرک‌های غیرطیب ایجاد فضای غنی از محرک‌های سمعی و بصری طیب همراه‌سازی کودک در فعالیت‌ها و محیط‌های معنوی
شرطی‌سازی مثبت	ایجاد نکردن خاطرات تنش‌زا برای کودک ایجاد پیوند بین افعال طیب با پیامدهای شیرین رفتارهای پایدار طیب و محبت‌آمیز پرهیز از هرگونه شرطی‌سازی منفی ناخواسته

در مرحلهٔ دوم که می‌توان آن را ساختارسازی استقلال در نظر گرفت، اقدامات در جهت تبدیل الگوهای

درونی‌شده به رفتارهای خودانگیخته صورت می‌گیرد:

جدول ۴) مؤلفه‌های تربیتی و اقدامات عملی مرحلهٔ دوم الگوی تربیتی بر مبنای هدایت فهم فعل

مؤلفهٔ تربیتی	اقدامات عملی
چارچوب‌دهی زمانی	- غافل‌نبودن از قداست و اهمیت زمان و بی‌تفاوت نبودن نسبت به زمان - توجه به ساعات و روزهای هفته و باشکوه جلوه دادن ایام خاص و مناسبت‌های مذهبی در زندگی - التزام به انجام کارها در بهترین وقت نه دیرتر یا زودتر از موقع - تدارک دیدن برنامه‌هایی متناسب با نام فرزند، در ایامی که یادآور تناسب این نام است و مبارک‌شمردن آن - ایجاد روال‌های ثابت روزانه
ایجاد خودکارآمدی	- بیان و ایجاد باورهای متناسب با فهم کودک در او تا بتواند برای کارهای خود به دلیلی درست اشاره کند و بر اساس همان دلیل‌ها کارهای خود را انجام دهد. - طراحی چالش‌های سطح‌بندی‌شده - تفویض مسئولیت‌های واقعی - اجازه‌دادن به اشتباه‌های امن برای شکل‌گیری یادگیری تجربی

هدف مرحلهٔ سوم که مرحلهٔ درونی‌سازی نظام‌مند نام می‌گیرد، تثبیت نظام ارزشی درونی و رفتارهای خودتنظیمی کودک است.

جدول ۵) مؤلفه‌های تربیتی و اقدامات عملی مرحلهٔ دوم الگوی تربیتی بر مبنای هدایت فهم فعل

مؤلفهٔ تربیتی	اقدامات عملی
ارزیابی بازخوردی	- جلسات هفتگی بررسی عملکرد در یک فضای صمیمی - استفاده از سؤالات انعکاسی (در حین انجام کارهای خود، دلایل آن را از کودک بپرسند و متناسب با فهم او دربارهٔ آن گفت‌وگو کنند). - تشویق کودک به گفتن کلام و حتی ادا کردن او به این کار (هرقدر کودک بیشتر بتواند از تراوشات فکری خود کلام بگوید، بیشتر می‌تواند قوانین و باورها را درک کند).
استدلال اخلاقی	- آموزش دادن قوانین زندگی به کودک اعم از قوانین مدنی یا خانواده یا قوانین هستی - توجه‌دادن کودک به حضور قانون در هر سه زمان

- بحث‌های خانوادگی دربارهٔ علت و فوائد قوانین

- شنیدن و تحلیل داستان‌های مفید و مرتبط و اشاره به باورهای مطلوب در آنها

- طراحی برنامهٔ روزانه یا هفتگی یا ماهانه با مشارکت کودک

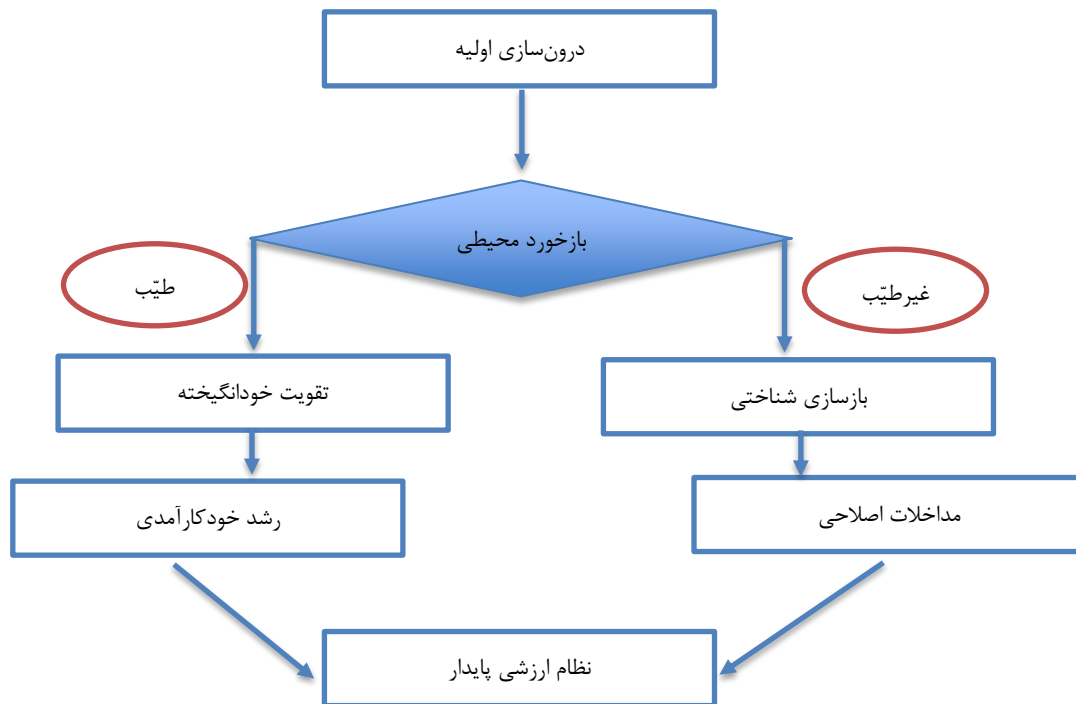
- مبادرت در نظم و اجرای برنامه‌ها توسط کودک و والدین

برنامه‌ریزی

مشارکتی

فراهم‌آوردن بسترهای مختلفی جهت بروز توانمندی‌ها و استعداددهای درونی کودک، که رشد خودکارآمدی او را به همراه خواهد داشت، عامل تقویت‌کنندهٔ دیگری در این سیر است. درنهایت، غایت این الگو، شکل‌گیری نظام ارزشی پایدار در کودک است که دستاورد آن در دوره‌های بعدی رشد، شکوفایی تفکر و قدرت به‌کارگیری تعقل در او و انتخاب‌های درست و مبتنی بر نیازهای حقیقی خواهد بود.

بر اساس این مراحل، لازم است والدین به‌صورت یکپارچه و هماهنگ بر الگوسازی اولیه برای کودک خود متمرکز باشند تا بتوانند به‌تدریج افعال طیّب را در فرزند خود به‌صورت پایدار درونی‌سازی کنند. در این میان، توجه به بازخوردهای محیطی اهمیت بسیاری دارد؛ هرچند نمی‌توان به‌طور کامل محیط زندگی کودک را از هر عامل مخرب و غیرطبیعی پالایش کرد، اما لازم است در پس هر محرک آسیب‌زایی، اقدامات اصلاحی صورت گیرد و به بازسازی شناختی کودک پرداخته شود.

نمودار ۱) ساختار الگوی تربیتی مبتنی بر تحول مؤلفهٔ فعل در کلام

می‌شود. در صورتی که رفتار و گفتار والدین مبتنی بر بایدها و نبایدهای پاک و فطرت خداجوی کودک باشد، شاهد ابرازات طیّب در کودک خواهیم بود و در آینده کودکی اهل تفکر و تعقل خواهیم داشت که به‌دنبال تدبیر و آینده‌نگری در حل مسائل زندگی خود بر اساس بایسته‌های الهی است.

بحث و نتیجه‌گیری

از میان بسیاری از روابطی که بر رشد و تکامل کودکان تأثیر

کلام در این سن از حیث دریافت، منفعلانه اما همراه با رغبت است و در ارائهٔ کلام حالت مقلدانه دارد. طبیعی است هر چه انسان رشد می‌کند، با شکوفایی توان‌های او وضعیت دریافت و ارائهٔ کلام در ساختار وجودی او ارتقا می‌یابد. از طرفی با به‌کارگیری انواع لحن‌های طیّب، می‌توان توجهات و عواطف کودک را برانگیخت. مواجهه با هر نوع کلامی در کودک، مساوی با ارائهٔ بدون دخل و تصرف و خالی از تحلیل و انتزاعی از جانب او است. کودک با حواس خود اعمال و افعال والدین را می‌بیند و می‌شنود و تأثیر می‌پذیرد و برانگیخته

که رفتارهای اجتماعی را الگوبرداری و تشویق می‌کنند، ممکن است این رفتارهای اجتماعی را در فرزندان خود نیز ترویج دهند. دو نوع مختلف الگوسازی وجود دارد؛ یکی مبتنی بر رفتارهای عمدی برای تشویق رفتارهای اجتماعی در کودکان است و دیگری رفتار مستمر و ناخواسته‌ای است که هر روز اتفاقی رخ می‌دهد که الگوسازی مستقیم نامگذاری شده است (۲۲). بدین ترتیب وقتی کودک تنوعی از افعال والدین را مشاهده می‌کند، زمینهٔ تقلید او را فراهم می‌آورد.

۳) فهم و یادگیری زمان: زمان بُعدی زودگذر و در عین حال مرکزی از تجربهٔ انسانی است. از نظر زبانی، ارجاع به زمان هم در گفتار هم در متن نوشتاری خود را نشان می‌دهد (۲۳). درک زمان فرایندی فطری است که به انسان این امکان را می‌دهد تا نسبت به رویدادهای اطراف آگاهی پیدا کند و بتواند در پرتو درک زمان حال، گذشته را درک کند و آینده را پیش‌بینی نماید (۲۴). بدین ترتیب ادراک زمان، روندی تطابقی است که سبب آسانی، پیش‌بینی وقایع و نیز مدیریت و برنامه‌ریزی برای رفتارهای آینده می‌گردد (۲۵) و توانایی ادراک آن به سه حوزهٔ مختلف از عملکردهای اجرایی مربوط می‌شود که عبارتند از: حافظهٔ فعال، توجه و کنترل تکانه (۲۶). کودکان از سنین پایین درک زمان را تجربه می‌کنند. قضاوت‌های زمانی نه تنها از یک ساعت درونی، بلکه از تعامل پیچیده بین چندین فرایند شناختی مختلف ناشی می‌شود (۲۷).

در فرهنگ غنی اسلام، زمان و عمر انسان ارزش و اهمیت زیادی دارد؛ به نحوی که زمان مهم‌ترین سرمایهٔ هر انسانی محسوب می‌شود (۲۸). مدیریت زمان یکی از عناصر بنیادین سبک زندگی اسلامی است که عاملی محرک در جهت رسیدن به حیات طیبه به شمار می‌آید (۲۹). فعل که به انجام کار در زمان دلالت دارد و از همان ابتدای تولد برای کودک از طریق والدین قابل مشاهده است، سبب شکل‌گیری خاطره‌ها می‌گردد و هر مشاهده و شنیده‌ای سابقه پیدا می‌کند. همچنین بر اثر مشاهدهٔ فعل، تدبیر و نیز آینده‌نگری برای کودک معنا می‌یابد. در اثر آموزش فعل، جریانی از استفاده از زمان برای کودک پدیدار می‌شود و از این طریق، فهم زمان و استفاده از آن برای او شکل می‌گیرد (۱۰). داشتن درک درست از زمان گذشته، حال و آینده، شیوهٔ نگرش و روش انسان را تغییر می‌دهد. پیوند بین گذشته با زمان کنونی، حقیقت جاری در آن را برای استفاده در حال و اکنون برای فرد فراهم می‌آورد. نگاه به آینده نیز وضعیتی از خوف و رجا را

می‌گذارد، شاید تأثیرگذارترین آنها رابطه‌ای باشد که بین والدین و فرزند وجود دارد (۱۵). تربیت فرزندان، فرایند اجتماعی - آموزشی پیچیده و اغلب مشکل‌ساز است و اثربخشی آن به مؤلفه‌های متعددی بستگی دارد. در میان این مؤلفه‌ها، رفتارهای (افعال) والدین با نشان دادن الگوهای قوانین، نظم و انضباط و سایر عملکردها، بر رشد و سلامت کودک تأثیری اساسی دارد (۱۶). بر اساس مفهوم مؤلفهٔ فعل در ساختار کلام و بر اساس مبانی منظومهٔ رشد قرآنی می‌توان گفت بخشی از این روابط، مجموعه‌ای از افعالی است که کودک از ابتدای تولد خود در محیط خانواده در معرض آنها است. بدین ترتیب به‌طور کلی افعال می‌توانند در چند زمینه در زندگی کودکان نقش‌آفرین باشند:

۱) درک استقلال و خودکارآمدی: خودکارآمدی باور فرد نسبت به توانایی خود در سازماندهی و انجام برنامه‌ها و مسیرهای عملی لازم در جهت رسیدن به اهداف خاص یا رسیدن به انواع مشخصی از عملکرد تعریف می‌شود (۱۷). ارتقای خودکارآمدی از جمله عوامل اصلی محافظت از سلامت جسمانی و روانی به‌ویژه در برابر اثر رویدادهای آسیب‌زای کودکی است که با تقویت توان مقابلهٔ سازگارانه، اثر محافظتی در برابر تأثیر رویداد آسیب‌زا دارد و پایه و اساسی برای فعالیت انسان است (۱۸). استقلال و خودمختاری ویژگی یک شخصیت سالم است. در محیط خانواده برای ایجاد استقلال در کودکان نیاز به فرایندی است که به تدریج انجام شود و با سطح رشد زندگی کودک تنظیم شود (۱۹). بدین ترتیب وقتی کودک تنوعی از افعال را انجام دهد، می‌تواند به تدریج به درکی از استقلال و خودکارآمدی برسد.

۲) تقلید و تکرار کارها: تجارب شکل‌گرفته در کودک در خانواده که اولین و مهم‌ترین محیطی است که کودک در آن از کیفیت روابط انسان آگاهی می‌یابد، زیربنای شخصیت و منش او را شکل می‌دهد. کودکان در محیط خانواده چنان پرورش می‌یابند که بتوانند راه و رسم زندگی والدین خود را دنبال کنند (۲۰). تقلید یکی از کاربردی‌ترین نوع شناخت و یادگیری در تمام دوران زندگی و فرایندی است که رفتار فرد یا گروه برای افکار یا رفتار شخص مانند محرک عمل می‌کند. وقتی الگویی برای یادگیری وجود داشته باشد، روند یادگیری و تفهیم تسهیل می‌شود. فرد با مشاهدهٔ الگوهای انسانی به کارایی شخصی خود پی می‌برد و در جهت شکوفایی توانایی‌های خویش می‌کوشد. کودکان توانایی تقلید را در اوایل زندگی به دست می‌آورند (۲۱). می‌توان انتظار داشت والدینی

به رفتار دیگران توجه و از آن تقلید می‌کنند. الگوپذیری که از جمله روش‌های مؤثر در تربیت و به‌طور خاص در تربیت دینی است (۳۳)، از طریق مشاهده دیگران و تعامل با همسالان و بزرگسالان صورت می‌گیرد. این تعامل اجتماعی برای یادگیری شناختی و اجتماعی بسیار مهم است (۳۴) که جملگی می‌تواند ذیل مؤلفه فعل قرار بگیرد. بدین ترتیب با توجه به اینکه یکی از مهم‌ترین عوامل محیطی اثرگذار در شکل‌گیری کودک سالم، خانواده است که بُعد کارکردی آن در مطالعه‌های مختلف تأمل شده است، می‌توان گفت والدین با رفتارهای خود آفریننده موقعیت‌هایی هستند که رفتارهای خاص را در فرزندان برمی‌انگیزند یا سرمشق‌هایی را برای الگوسازی در اختیار آنان قرار می‌دهند یا به تشویق دسته خاصی از رفتارها می‌پردازند (۳۵).

با توجه به یافته‌های متعدد در این زمینه، بین مشکلات روان‌شناختی کودکان مبتلا به اختلال‌های رفتاری با روش‌های تربیتی و رفتارهای فرزندپروری نامطلوب ارتباط پیچیده‌ای وجود دارد (۳۶). رفتار والدین یکی از تأثیرگذارترین عوامل در ایجاد مشکلات رفتاری برون‌سازی و درونی‌سازی فرزندان است. این مشکلات رفتاری ارتباط نزدیکی با هم دارند و اغلب هم‌زمان رخ می‌دهند (۳۷).

اگر سیر تحول فعل به‌درستی و مبتنی بر طیبات باشد، رفتارهای کودک نیز به این سمت پیش خواهد رفت، اما در صورتی که از این سیر صحیح خارج شود، انواع اختلالات مانند سلوک، نافرمانی مقابله‌ای و لجاجت‌های شدید بروز می‌یابد که بخش زیادی از آن ناشی از اثرات تربیتی و به‌عبارتی افعال و رفتارهای والدین است. بدین ترتیب، شاخص‌های به‌دست‌آمده می‌تواند ضمن روشن‌ساختن نقش مؤثر مؤلفه فعل در بُعدی از رشد کودک و تفکیک کودکان سالم از ناسالم، به تبیین جایگاه مهم آن نزد والدین و مربیان کمک کند و راهبردی تربیتی در این زمینه باشد تا ایشان بر اساس آن به اصلاح الگوهای رفتاری خود بپردازند.

محدودیت‌های پژوهش

به‌دلیل پیچیدگی‌های متعدد در رفتار و گفتار کودکان، استخراج شاخص‌ها و در ادامه ارائه الگو با حساسیت زیادی صورت گرفت.

پیشنهاد‌های پژوهش

با هم دارد؛ این نوع نگاه به گذشته و آینده، قدرت تدبیر را در فرد به وجود می‌آورد، به‌گونه‌ای که کارآمدی او را در زمان کنونی افزایش می‌دهد (۶). غفلت والدین از قداست و اهمیت زمان از سویی و استفاده نادرست و اشتباه آنان از آن، از سوی دیگر سبب تخریب فعل کودک می‌شود. منظور از فعل مجموعه گرایش‌ها، تمایلات، انگیزه‌ها، اراده‌ها و قصد‌های کودک است (۱۰). مطالعات جدید نشان می‌دهد هیجان‌ها می‌تواند موجب انحراف در ادراک زمان شود. چهره‌های عصبانی نسبت به چهره‌های منفعل یا خوشحال معمولاً طولانی‌تر درک می‌شوند. این پدیده به‌دلیل فعالیت دستگاه‌های دفاعی بدن در برابر تهدیدات هیجانی است که موجب شتاب در دستگاه ساعت درونی و در نتیجه افزایش تعداد واحدهای زمانی ادراک‌شده می‌شود (۳۰).

درک زمان در کودکان نه‌تنها روندی شناختی و زیستی است، بلکه به‌شدت تحت تأثیر تعاملات اجتماعی کودک با بزرگسالان به‌ویژه والدین قرار دارد. به عبارت دیگر، نحوه‌ای که والدین درباره گذشته، حال و آینده با کودک گفت‌وگو می‌کنند و همچنین چگونگی برنامه‌ریزی، وعده‌دادن، یادآوری و ارجاع به زمان در تعامل روزمره با کودک، مستقیماً بر شکل‌گیری فهم زمان و رشد توانایی‌های زمانی کودک اثر می‌گذارد. کودکان معمولاً در محیط‌هایی که والدین یا مراقبان کمتر به زمان ارجاع می‌دهند، رشد کندتری در درک و فهم مفاهیم زمانی دارند (۳۱).

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که مؤلفه فعل نه‌تنها به‌عنوان ابزاری زبانی بلکه به‌عنوان عنصری تربیتی و تعلیمی عمل می‌کند که درنهایت می‌توان الگویی را جهت پرورش کودکی سالم بر مبنای آن ارائه دهد.

بر اساس ابعاد اثرگذاری مؤلفه فعل در کلام، افعال والدین می‌تواند در چند زمینه کلی، مقدمات رشد کودک را فراهم آورد. دسته مهمی از فرایندها و تعاملات ناشی از محیط خانواده به باورها و ادراکات کودکان که متأثر از باورها و رفتارهای غیررسمی والدین با آنان است، برمی‌گردد. در این میان، حمایت والدین از خودمختاری و استقلال کودکان در تعاملات و اقدامات مشترک آنان، به ادراکات خودمختاری کودکان می‌انجامد و برای آنان پیامدهای مثبت و سازگارانه دارد (۳۲). این روند از مسیر یادگیری مؤلفه فعل در کلام طی می‌شود. از جهتی دیگر، کودکان به‌دلیل حضور دائمی و همیشگی در خانه، رفتار والدین را مشاهده می‌کنند و آن را الگوی خود قرار می‌دهند. آنان به‌تدریج با مشاهده سایر الگوها

Publishing. 2014. (Full Text in Persian)

4. Okhovat A, Ghassemi M. The document of education and purification [Sanad-e Ta'lim va Tazkiye]. Tehran: Quran va Ahl-e Beyt Publishing; 2017. (Full Text in Persian)

5. Okhovat A. Processology of development [Farayand-shenasi-ye Roshd]. Tehran: Quran va Ahl-e Beyt Publishing; 2015. (Full Text in Persian)

6. Okhovat A, Ghassemi M. Analysis of the role of speech in human structure [Tahlil-e Jaygah-e Kalam dar Sakhtar-e Ensan]. Tehran: Quran va Ahl-e Beyt Publishing; 2021. (Full Text in Persian)

7. Okhovat A, Adib M. The document of essentials for nurturing a Tayyib child [Sanad-e Bayesteh-ha-ye Tarbiyat-e Koodak-e Tayyib]. Tehran: Quran va Ahl-e Beyt Publishing; 2019. (Full Text in Persian)

8. Okhovat A. Contemplation in existence; contemplation in speech [Tadabbor dar Hasti; Tadabbor dar Kalam]. Tehran: Quran va Ahl-e Beyt Publishing; 2015. (Full Text in Persian)

9. Okhovat A. Stages of social thinking development: From prenatal to speech onset; the emergence of guardianship and discipline [Dowre-ha-ye Roshd-e Tafakor-e Ejtemaei]. Tehran: Quran va Ahl-e Beyt Publishing; 2013. (Full Text in Persian)

10. Okhovat A. Speak kindly with your children [Ba Koodakan-e Khod Tayyeb Sokhan Begouyim]. Tehran: Quran va Ahl-e Beyt Publishing; 2017. (Full Text in Persian)

11. Maykut P, Morehouse R. Beginning qualitative research: A philosophical and practical guide: Routledge; 2002.

12. Hsu C-C, Sandford BA. The Delphi technique: making sense of consensus. Practical assessment, research, and evaluation. 2007;12(1).

13. Ghadiri R. Study and recognition of futurology methods [Barresi va Shenakht-e Ravesh-ha-ye Motale'eh-ye Ayandeh]. Tehran: Defense Sciences and Technology Futurology Center; 2011. (Full Text in Persian)

14. Ma N, Hall T, Barker T, editors. Using an expert panel to empirically validate a requirements engineering mediation model. Proc IADIS Int Conf ICT; 2008.

15. Frosch CA, Schoppe-Sullivan SJ, O'Banion DD. Parenting and child development: A relational health perspective. American journal of lifestyle medicine. 2021;15(1):45-59.

16. Abdoli A, Ahmadi S. OverParenting and Bio-Psycho-Social Health of Children. Journal of Psychology new Ideas. 2024;21(25):1-29. (Full Text in Persian)

17. Mekky DSSA, El-Badrama MAMM. Exploratory

ساخت بسته‌هایی متمرکز بر هدایت و آموزش صحیح مؤلفهٔ فعل و طیب‌سازی افعال والدین و مربیان برای پژوهش‌های آینده پیشنهاد می‌شود. همچنین ساخت مقیاسی برای ارزیابی نواقص رشد کودک در حوزهٔ مؤلفهٔ فعل می‌تواند ضمن تشخیص این مسئله، عاملی جهت پیشگیری از دامنه‌دار شدن این کمبودها گردد. علاوه‌براین، پژوهش‌های آینده می‌توانند به بررسی دقیق‌تر تأثیر افعال والدین بر توسعهٔ مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی کودکان بپردازند یا پژوهش‌های طولی جهت بررسی تأثیرات بلندمدت افعال والدین بر رشد شناختی و زبانی کودکان صورت گیرد که نتایج مفیدی به همراه خواهد داشت.

قدردانی

از استادان گرانقدری که در روند تدوین این پژوهش مساعدت و راهنمایی فرمودند، کمال قدردانی را داریم.

حامی مالی

بنا بر اظهار مؤلفان مقاله، این پژوهش حامی مالی نداشته و با هزینهٔ شخصی مؤلفان نگاشته شده است.

تضاد منافع

مؤلفان مقاله هیچ‌گونه تضاد منافی دربارهٔ این پژوهش گزارش نکرده‌اند.

مشارکت مؤلفان

نگارش مقاله و مسئول تدوین الگوی استخراج‌شده بر اساس روش پژوهش: مؤلف اول؛ مسئول نظارت و تأیید صحت روند پژوهش و اعتباریابی یافته‌ها: مؤلف دوم.

References

1. Masson PH, Keegan J, Houston AC, Conger JJ. Child growth and personality [Roshd va Shakhshiat-e Koodak]. Translated by: Mahshid Yasai. Tehran: Mad Book 2001. (Full Text in Persian)

2. Okhovat A, Fayyaz F. Principles and skills of child-rearing (2-7 years) with a Tayyib-selection approach [Osoul va Maharat-e Tarbiyat-e Koodak]. Tehran: Quran va Ahl-e Beyt Publishing; 2016. (Full Text in Persian)

3. Okhovat A, Ghassemi M. Processology of Tayyib [Farayand-shenasi-ye Tayyib]. Quran va Ahl-e Beyt

and confirmatory factor analysis of perceived self-efficacies among teachers students at faculty of education, Helwan University, Egypt: from Bandura's theory to proposed model. *European Journal of Special Education Research*. 2021;7(1):1-24.

18. Afshari A, Jondi Z. The Role of Child's Self-efficacy in the Relationship between Childhood Traumatic Events and Psychosomatic Complaints. *Journal of Psychological Studies*. 2021;17(2):139-62. (Full Text in Persian)

19. Saleh M, Purwanti R, Mardatila Y, Madani RA. A Case study of culturing children's independence attitude through parent's role and teacher's role. *JPPM (Jurnal Pendidikan dan Pemberdayaan Masyarakat)*. 2022;9(1):39-49. (Full Text in Persian)

20. Aghamohammadi J. Barrasi-ye Nagsh-e Olgou-ye Tarbiyati-ye Valedain. *Journal of Educational Propagation*. 2013;1(2):49-55. (Full Text in Persian)

21. Over H. The social function of imitation in development. *Annual Review of Developmental Psychology*. 2020;2(1):93-109.

22. Vargas-Rubilar J, Richaud MC. Parenting Styles and Competencies: Their Influence on Children's. *Parenting Styles and Practices*. 2025:79.

23. Tillman KA, Barner D. Learning the language of time: Children's acquisition of duration words. *Cognitive psychology*. 2015;78:57-77.

24. Hosseini Nassab SA, Nedami S. The study of Time Perception in Children with Attention Deficit Disorder/Hyperactivity and Normal Children. *Journal of Exceptional Education (J Except Educ)*. 2013;1(114):16-22. (Full Text in Persian)

25. Barkley RA. Adolescents with attention-deficit/hyperactivity disorder: An overview of empirically based treatments. *Journal of Psychiatric Practice*®. 2004;10(1):39-56.

26. Poudratchi Asl V, Nazari MA. Effectiveness of a computer-based time perception training on temporal processing precision. *Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry*. 2014;1(2):1-15. (Full Text in Persian)

27. Zélanti PS, Droit-Volet S. Cognitive abilities explaining age-related changes in time perception of short and long durations. *Journal of Experimental Child Psychology*. 2011;109(2):143-57.

28. Tavakoli MJ, Taghizadeh M. Modiriat-e Zaman az Didgah-e Quran va Ravaayat. *Hadith Studies*. 2017;2(3-4):111-29. (Full Text in Persian)

29. Jafari-Arsloo F, Ghotbi S. Osoul-e Modiriat-e Zaman dar Sabk-e Zendegi-ye Eslami. *Lifestyle Res J*. 2022;8(14):91-115. (Full Text in Persian)

30. Qu F, Shi X, Zhang A, Gu C. Development of young children's time perception: effect of age and emotional localization. *Frontiers in Psychology*. 2021;12:688165.

31. Kedar Y. Time Perception in Development. *Oxford Research Encyclopedia of Psychology*. 2023.

32. Kharazi A, Karashki H. The Study of Relationships Between Parents' Perceptions and Self-Regulation Learning. *Advances in Cognitive Sciences*. 2009;11(1):49-55. (Full Text in Persian)

33. Deghan Simakani R. Major challenge in modeling method of education and its solution. *education and propagation journal*. 2013;1(2):83-104. (Full Text in Persian)

34. Gjems L. Collaboration between preschool teachers and children on the construction of knowledge in a preschool. *Tidsskriftet FoU i Praxis*. 2013;7:27-42.

35. Najmi B. Correlation between personality traits of parents and type of behavioral disorders in children. *Fundamentals of Mental Health*. 2010;12(46):33-522. (Full Text in Persian)

36. Dorostkar S, Hassanzadeh S, Vakili S, Ghasemzadeh S. Studying the Effectiveness of Family-Focused Behavioral Therapy Interventions on Decreasing Problems of Children With the Oppositional Defiant Disorder. *Middle Eastern Journal of Disability Studies*. 2022;12(216):1-12. (Full Text in Persian)

37. Lorence B, Hidalgo V, Pérez-Padilla J, Menéndez S. The role of parenting styles on behavior problem profiles of adolescents. *International journal of environmental research and public health*. 2019; 16(15):2767.